

بسم الله الرحمن الرحيم

آیت الله علیدوست در برنامه آفتاب شرقی

اصول اخلاق اجتماعی جلسه سی و سوم

عامل هشتم: نقش شیر پاک مادر

مجری: آیا شخص می تواند با استناد به این جریان که من به این دلیل بزهکار شدم که از شیر مادری تغذیه می کردم که ناپاک بود و اختیار و اراده خود را نفی کنم؟

جواب: همانطور که رعایت برخی مسائل تغذیه و بهداشت در سلامت جسم بچه می تواند در ایام بارداری موثر باشد، مراعات حلال و حرام، حق الناس، حقوق الهی، و حتی با وضو بودن و با وضو بچه را شیردادن، در شخصیت معنوی بچه مؤثر است. به این معنا که رعایت و عدم رعایت این موارد می تواند بچه را مستعد این کند که در آینده او را مستعد رعایت حق الناس و حق الله کند و یا برعکس.. آیات قرآن وقتی می خواهد از این جریان تعبیر کند و تاثیر تغذیه را بر عمل صالح نشان دهد می گوید:

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ....

امام علی علیه السلام: می فرمایند: أَنْظَرُوا مَنْ يَرْضَعُ أَوْلَادَكُمْ فَإِنَّ الْوَلَدَ يَشَبُّ عَلَيْهِ؛

امام علی علیه السلام: بنگرید که چه کسی فرزندان را شیر می دهد؛ زیرا فرزند بر صفات و سرشت او می تَند

و یا پیامبر اکرم در این باره می فرمایند: لا تسترضعوا الحمقاء، فَإِنَّ الْوَلَدَ يَشَبُّ عَلَيْهِ.

در رابطه با این سوال که اگر کسی از شیر این گونه انسان ها تغذیه کرده باشد آیا می تواند مسائلی را که بعدا برای او پیش می آید همه را به مادر و یا کسانی که از شیر آن ها تغذیه می کرده و نسبت دهد و خود را مسلوب الاراده بداند؟

باید گفت هیچ کس نمی تواند دیگری را به بد بودن و یا خوب بودن مجبور کند.. مثالهای زیادی در تاریخ هستند که انسان هایی در بهترین شرایط به بدترین انسان ها تبدیل شدند و یا در بدترین شرایط به بهترین انسان ها تبدیل شدند... آیات زیر دال بر این قضایاست... و این نشان دهنده تاثیر اراده بر محیط و سایر عوامل در تربیت است....

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ ۚ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ....

و یا:

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ....

و یا در علمای معاصر ، داستان فرزند شیخ فضل الله نوری است که میرزا مهدی نوری است که در پای چوبه دار پدر کف می زند و یا وقتی همسرش نماز می خواند او شراب می خورد و یا درایام نوجوانی مزاحمت برای نوامیس و دختران ایجاد می کرد که حتی شیخ فضل الله او را شلاق زده بود به هر حال وقتی از شیخ دلیل نحوه تربیت فرزند را از او سوال می کنند به دورانی اشاره می کند که همسرش نمی توانسته شیردهی داشته باشد و فرزند را ناخواسته به یک ناصبی داده بودند که البته بعد که متوجه می شوند دیگر کار از کار گذشته بوده و اثر تغذیه کار خود را کرده بود اما به هر حال باز این جریان گویای این نیست که انسان مسلوب الاراده باشد او هم می توانست علیرغم شرایط و برخی مسائل با اراده خود، خوب باشد.... من این را هم تاکید کنم که مقتضی به معنی علت تام نیست؛ شیر، محیط، مدرسه و حتی حاکمیت چه خوب و بد ؛ این که پیامبر فرمودند اگر حاکمان صالح باشند مردم صالح خواهند شد این به معنای این که مجبور به خوب بودن باشند ، نیست و برعکس بلکه به معنای بیان مقتضی است یعنی زمینه فراهم شده و این دیگر به اراده ها بستگی دارد که در این زمینه های فراهم شده چه اراده داشته باشند... به قول مولوی: این که می گویی این کنم یا آن کنم؛ این دلیل اختیار است ای صنم!

و در رابطه بادوران شیرخوارگی نکته ای که قابل ذکر است این که نه تنها نسبت به لقمه حلال و تبدیل شدن به شیر و استفاده فرزند از آن و تاثیرات خاص ، باید گفت اخلاق مادر هم در دوران حاملگی و حتی شیرخوارگی هم بر فرزند تاثیرات خاص خود را دارد... و یا زیان خود را مادر اگر در این دوران کنترل کند، همه و همه تاثیرگذار است؛ به یکی از مادران علما گفته بودند که فرزند شما به مراتب بزرگی رسیده است، گفته بود[با کارهایی که من در دوران بارداری و شیرخوارگی انجام داده بودم] اگر فرزند من به مقام امامت هم رسیده بود، من تعجب نمی کردم...

اصولا اسلام نگاه کاملی به تربیت فرزند دارد زیرا فرزند و نحوه تربیت او را از مدرسه آغاز و بررسی نمی کند از زمانی که نطفه او منعقد می شود تا زمان شیرخوارگی او مسائل را بررسی میکند و این مراحل را موثر می داند و این نگاه، نگاه کاملی است.. رشوه و اختلاس و پارتی بازی و لقمه هایی که از این راه عاید خانواده می شود قطعا از این لقمه ها شیخ انصاری پرورش نمی یابد... البته من تمام تلاشم بر این است که از بحثها به جبر و عدم اختیار نرسیم، کما این که زن فرعون با این که از لقمه حرامی که فرعون سر سفره او قرار می دهد تغذیه می کند اما مقاومت می کند و تحت تاثیر قرار نمی گیرد... باید فرار از حرام یک اصل باشد منتها اگر جایی پای شخص لغزید خداوند عفو می کند چون دأب فرد بر این است که لقمه حلال به دست بیاورد.....